

การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก
จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

BUDDHIST GOVERNANCE ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF GOOD
GOVERNANCE OF THE SANGHA IN DON SAK DISTRICT,
SURAT THANI PROVINCE

พระอร่าม ธรรมธโร, พระอุดมสิทธิธนายก (กำพล คุณงก์โร)

Phra Aram Dhammadharo, Phraudomsitthinayok (Kumphol Kunungkaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: beesweet2442@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. ศึกษาปัญหาอุปสรรค รวมถึงข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง การวิจัยใช้วิธีผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากพระสงฆ์ จำนวน 112 รูป ผ่านแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ มุทิตา อุเบกขา เมตตา และกรุณา นอกจากนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการก็อยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมมากที่สุด รองลงมาคือ การพัฒนา 2. การศึกษาการเปรียบเทียบความคิดเห็นพบว่า ปัจจัยด้านอายุ พรรษา วุฒิการศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ไม่มีผลต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญปัญหาและอุปสรรคที่พบ ได้แก่ ความไม่ชัดเจนในการบังคับใช้กฎระเบียบ การจัดการความขัดแย้งที่ไม่เป็นระบบ และการตัดสินใจที่ล่าช้า และ 3 ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการฝึกอบรมเพิ่มทักษะด้านเมตตาและการจัดการความขัดแย้ง ส่งเสริมความเป็นธรรม และเน้นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจ

คำสำคัญ: การปกครอง; พุทธธรรมาภิบาล; พระสังฆาธิการ

Abstract

This research aimed to: 1. study the level of opinions held by Buddhist monks, 2. compare those opinions based on personal factors, and 3. explore problems, obstacles, and related recommendations. The study employed a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative research. Data were collected from 112 monks using questionnaires, and from 10 key informants through in-depth interviews.

The findings revealed that 1. The overall level of monks' opinions toward governance based on Buddhadhammapibhavana (Buddhist principles of good governance) was high. Among the four sublime states (Brahmavihara), the most emphasized was mudita (sympathetic joy), followed by upekkha (equanimity), metta (loving-kindness), and karuna (compassion). In addition, monks expressed strong support for the development of ecclesiastical governance, with the highest priority placed on training and capacity building. 2. The comparative analysis indicated that personal factors such as age, years of ordination, educational background, and ecclesiastical position had no statistically significant effect on differing opinions and 3. Key problems identified included ambiguity in the enforcement of regulations, lack of systematic conflict management, and delayed decision-making processes.

Keywords: Governance; Buddhist Governance; Sangha Administrators

บทนำ

การปกครองคณะสงฆ์เริ่มต้นขึ้นเมื่อพระพุทธเจ้าทรงโปรดปัญจวัคคีย์โดยมีพระอัญญาโกณฑัญญะเป็นภิกษุรูปแรก ซึ่งการบวชในพระพุทธศาสนามีเป้าหมายชัดเจนคือ การปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ พระพุทธองค์ทรงกำหนดแนวทางเผยแผ่พระศาสนาด้วยการส่งพระภิกษุไปเผยแผ่ธรรมะในทิศทางต่าง ๆ โดยให้ยึดหลัก 3 ประการ ได้แก่ การไม่ทำบาป การทำกุศล และการทำจิตให้บริสุทธิ์ ในช่วงแรก พระพุทธองค์ยังไม่ได้บัญญัติพระวินัย เนื่องจากพระภิกษุชุดแรกมีความตั้งใจปฏิบัติดีอยู่แล้วแต่เมื่อจำนวนพระภิกษุเพิ่มขึ้น กฎเกณฑ์จึงถูกวางขึ้นเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน พระพุทธเจ้าทรงบริหารคณะสงฆ์โดยอาศัยพระธรรมวินัยเป็นหลัก เมื่อคณะสงฆ์เติบโตขึ้น พระองค์ทรงมอบหมายให้คณะสงฆ์ดูแลกันเองภายใต้ระบบที่มีการกำกับดูแลเป็นระยะ หลังพุทธปรินิพพาน การปกครองคณะสงฆ์ยังคงดำเนินไปตามพระธรรมวินัย แต่เมื่อเกิด

ความขัดแย้ง ก็มีการสังคายนาธรรมวินัยเป็นระยะเพื่อตรวจสอบและรักษาความถูกต้องของคำสอน เช่น การปฐมสังคายนาในสมัยพระมหากัสสปะ พระองค์ทรงเป็นเหมือนพุทธบิดาที่มีความห่วงใยต่อพุทธบุตร เมื่อคณะสงฆ์เติบโตพอที่จะดูแลกันเองได้แล้ว ก็มอบหมายอำนาจหน้าที่ให้ปกครองกัน แล้วทรงคอยกำกับดูแลคณะสงฆ์อยู่ห่าง ๆ (พระปลัดพิชิต ธีรภทโท และพระมหากุศญา กิตติโสภโณ, 2566)

การปกครองคณะสงฆ์ในประเทศไทยประเทศไทยเริ่มมีการปกครองคณะสงฆ์อย่างเป็นทางการเป็นระบบในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยการตราพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 (พระพิพิธพัชรโรดม (อำนาจ อินทวณโณ), 2565) ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 9 ได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 ซึ่งกำหนดให้มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรกลางดูแลคณะสงฆ์ และแบ่งการปกครองออกเป็น 6 ระดับ ได้แก่ หน ภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล และวัด โดยมีพระสังฆาธิการเป็นผู้บริหารงานในแต่ละระดับ พระผู้ทำหน้าที่บริหารงานปกครองแต่ละระดับมีชื่อตำแหน่งเรียกเป็นการเฉพาะว่า เจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสวัด ทุกตำแหน่งเรียกชื่อรวม ๆ ว่าเป็นพระสังฆาธิการ ซึ่งมีสถานภาพเป็นเจ้าของพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา พระสังฆาธิการแต่ละระดับมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้ ตามกฎหมายมหาเถรสมาคมยกเว้น ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัด ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ ไว้ในมาตรา 37 และมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 ปัญหาและแนวทางการพัฒนาแม้ว่าการปกครองคณะสงฆ์จะมีโครงสร้างชัดเจน แต่ยังคงเผชิญปัญหา เช่น การขาดความเข้าใจในกฎระเบียบของพระภิกษุบางรูป การใช้สื่อออนไลน์อย่างไม่เหมาะสมและปัญหาการบริหารภายในวัด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารงานคณะสงฆ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการศึกษาพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพและรักษาความมั่นคงของพระพุทธศาสนาต่อไป

ปัจจุบันการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาตามลำดับ แต่ก็ยังพบปัญหาในหลายด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอธิการสุพิศ อัสสุสีโล และพระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ (2563) เรื่อง การพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการในสังคมไทย พบว่า พระภิกษุสงฆ์และสามเณรยังขาดความรู้ความเข้าใจในกฎระเบียบแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ รวมทั้งนโยบายที่ทางคณะสงฆ์บังคับใช้ ซึ่งบางรูปเป็นพระภิกษุสามเณรที่บวชใหม่มีพรรษาน้อยยังไม่ได้ศึกษากฎระเบียบต่าง ๆ จารึตประเพณีสิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควรหรือไม่เหมาะสมกับสมณสาธูปอย่างดีพอ ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติด้านการปกครองได้อย่างเหมาะสม เช่น ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ไม่สนใจในการศึกษาเล่าเรียนและไม่ค่อยท่องบ่นสวดมนต์ พระอธิการสุพิศ อัสสุสีโล และ

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา (2563) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยผู้วิจัยได้นำหลักหลักพรหมวิหาร 4 คือ การเจริญจิตภาวนาโดยธรรม ที่แผ่ออกไปในสรรพสัตว์ทั้งหลายโดยมีสติอย่างสม่ำเสมอไม่ประมาณ ไม่จำกัดขอบเขตโดยมากเรียกว่าพรหมวิหาร 4 แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่าง ประเสริฐหรือคุณธรรมประจำตัวของท่านผู้มีจิตใจกว้างขวางยิ่งใหญ่มากเป็นธรรมที่ใช้ ในการยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ปกครองท่านผู้ใหญ่ ถ้าปฏิบัติตนโดยใช้พรหมวิหารเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตแล้ว จึงจะชื่อว่า ได้ดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์ทั้งหลายโดยชอบ มาประกอบกับการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานีเพื่อให้ทราบถึงการปกครองของพระสังฆาธิการในแต่ละพื้นที่ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร เพื่อพัฒนาองค์กรของคณะสงฆ์ให้มีความเรียบร้อยดีงามตามพระธรรมวินัย สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 154 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดอนสัก, 2565)

2.2 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 112 รูป

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 รูปหรือคน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และได้แบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 5 รูป 2. นักวิชาการด้านการบริหารจัดการ จำนวน 3 รูปหรือคน และ 3. กลุ่มผู้นำท้องถิ่นในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้นำแบบสอบถาม มาใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน 1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 2. เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการ โดยแบบสอบถามเป็นลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักของลิเคิร์ท(Liker Scale)

3.2 การวิจัยเชิงเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ลักษณะการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มี 4 ด้าน คือ 1. เมตตา (มีความปรารถนาดี) 2. กรุณา (มีความสงสาร) 3. มุทิตา (มีความยินดี) และ 4. อุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น แล้วเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) แล้วสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีรายละเอียดตามตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการฝึกอบรม	4.18	0.56	มาก
2. ด้านการศึกษา	3.95	0.82	มาก
3. ด้านการพัฒนา	3.98	0.90	มาก
รวม	4.04	0.69	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.04$, S.D.=0.69) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านการฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18$, S.D.=0.56) 2. ด้านการพัฒนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.98$, S.D.=0.90) 3. ด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.95$, S.D.=0.82) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี)	3.88	0.85	มาก
2. ด้านกรุณา (มีความสงสาร)	3.85	0.88	มาก
3. ด้านมุทิตา (มีความยินดี)	3.98	0.87	มาก
4. ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)	3.92	0.86	มาก
รวม	3.91	0.81	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.91$, S.D.=0.81) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านมุทิตา (มีความยินดี) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.98$, S.D.=0.87) 2. ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$, S.D.=0.86) 3. ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$, S.D.=0.85) และ 4. ด้านกรุณา (มีความสงสาร) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$, S.D.=0.88) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนก

ตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา และตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ตามสมมติฐานที่ 1 ถึง 4 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ 1 ถึง 4

สมมติฐาน	ตัวแปรทดสอบ	F	Sig.	ผลการศึกษา	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	อายุ	0.465	0.707		✓
2	พรรษา	0.584	0.627		✓
3	วุฒิการศึกษา	0.153	0.859		✓
4	ตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์	2.394	0.096		✓

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้ 1. พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย 2. พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย 3. พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และ 4. พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านมูทิตา (มีความยินดี) และด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) มากกว่าพระสงฆ์ที่ไม่มีตำแหน่ง

3. การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการนำหลักการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการ 3 ด้าน คือ ด้านการฝึกอบรม (Training) ด้านการศึกษา (Education) และ ด้านการพัฒนา (Development) มาประยุกต์ใช้กับการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี 4 ด้าน ได้แก่ เมตตา (มีความปรารถนาดี) กรุณา

(มีความสงสาร) มุทิตา (มีความยินดี) และ อุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) ซึ่งสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ดังนี้

1. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความเมตตา (มีความปรารถนาดี)

1.1 การฝึกอบรมตามหลักเมตตา (มีความปรารถนาดี)จัดอบรมหลักสูตรพัฒนาภาวะผู้นำที่เน้นการปลูกฝังเมตตาธรรม สอนวิธีการสื่อสารที่แสดงออกถึงความเมตตาต่อพระภิกษุสามเณรและชาวบ้าน ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่เน้นการพัฒนาจิตให้เกิดเมตตาอย่างสม่ำเสมอ

1.2 การจัดการศึกษาตามหลักเมตตา (มีความปรารถนาดี) ส่งเสริมให้ศึกษาพระสูตรและพระธรรมคำสั่งสอนที่เกี่ยวกับเมตตา สนับสนุนการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เมตตากับการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์

1.3 การพัฒนาพระสังฆาธิการตามหลักเมตตา (มีความปรารถนาดี) ส่งเสริมให้พระสงฆ์นำหลักความเมตตามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น การให้คำปรึกษา แก่ญาติโยม การจัดกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การทำบุญ การให้ทาน

2. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความกรุณา (มีความสงสาร)

2.1 การฝึกอบรมตามหลักกรุณา (มีความสงสาร)เน้นการฝึกอบรมให้พระสังฆาธิการเข้าใจหลักธรรมคำสอนเกี่ยวกับความกรุณาอย่างลึกซึ้ง การสื่อสารที่แสดงออกถึงความห่วงใย เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ฝึกการฟังอย่างตั้งใจ และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และฝึกให้พระสังฆาธิการสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในคณะสงฆ์

2.2 การจัดการศึกษาตามหลักกรุณา (มีความสงสาร)เน้นการศึกษาพระสูตรที่กล่าวถึงความกรุณา และการศึกษาพระวินัยที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคมสงฆ์ การให้ความรู้ด้านอื่น ๆ ที่จะนำมาประยุกต์ได้ เช่น จิตวิทยา การบริหารจัดการ เพื่อให้พระสังฆาธิการมีความรู้ความเข้าใจในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์

2.3 การพัฒนาพระสังฆาธิการตามหลักกรุณา (มีความสงสาร) เน้นพัฒนาความรู้พระสังฆาธิการให้เข้าใจหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวข้องกับความกรุณา พัฒนาจิตใจพระสังฆาธิการให้เปี่ยมด้วยความกรุณาต่อสรรพสัตว์ พัฒนาทักษะในการแสดงออกซึ่งความกรุณา และพัฒนาความสามารถในการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการปกครองคณะสงฆ์

3. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความมุทิตา (มีความยินดี)

3.1 การฝึกอบรมตามหลักมูทิตา (มีความยินดี)เน้นการฝึกอบรมให้พระภิกษุสามเณรมีความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวข้องกับมูทิตา มีการฝึกปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาจิตใจให้มีความสงบและเป็นสุข ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน และยินดีที่จะช่วยเหลือกันในการปฏิบัติกิจของสงฆ์

3.2 การจัดการศึกษาตามหลักมูทิตา (มีความยินดี)สนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และปัญญา จัดหาครูบาอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถมาสอนให้ความรู้แก่พระภิกษุสามเณรในด้านต่าง ๆ จัดหาหนังสือ ตำรา เครื่องคอมพิวเตอร์ และสื่อการเรียนการสอนอื่น ๆ ที่จำเป็น

3.3 การพัฒนาพระสังฆาธิการตามหลักมูทิตา (มีความยินดี)สนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรพัฒนาตนเองในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญาให้กำลังใจและชื่นชมเมื่อพระภิกษุสามเณรทำความดีหรือประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้ได้พัฒนาตนเองต่อไป

4. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)

4.1 การฝึกอบรมตามหลักอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)เน้นการฝึกสมาธิจะช่วยให้จิตใจสงบ มีความสุขุมรอบคอบ มีสติสัมปชัญญะ และมีความเป็นกลาง ไม่ยึดติดกับอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง ไม่ว่าจะมีความดี ความชั่ว หรือความสุข ความทุกข์สามารถมองเห็นปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนและสามารถหาทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม

4.2 การจัดการศึกษาตามหลักอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)เน้นการศึกษาพระธรรมวินัยที่เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อให้พระสงฆ์มีความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวทางการปกครองที่ถูกต้อง ศึกษาหลักจิตวิทยาจะช่วยให้เข้าใจธรรมชาติและพฤติกรรมของมนุษย์ได้ดีขึ้น และสามารถสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 การพัฒนาพระสังฆาธิการตามหลักอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)เน้นการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการ เช่น การสื่อสาร การตัดสินใจ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง เป็นต้น และมีการพัฒนาบุคลิกภาพให้เป็นที่ยอมรับของสังคม จะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและศรัทธาให้แก่คณะสงฆ์

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เพราะว่า คณะสงฆ์มีการจัดอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและ

ทัศนคติของพระสังฆาธิการอยู่เป็นประจำ คณะสงฆ์มีนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์มีการศึกษาและพัฒนาเป็นพระสังฆาธิการที่ดีมีคุณภาพในอนาคต และพระสังฆาธิการมีการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่และงานกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ จันทูปโม (2566) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ปานกลาง 1 ด้าน โดยอภิปรายว่า ด้านการฝึกอบรม คณะสงฆ์มีการจัดอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติของพระสังฆาธิการอยู่เป็นประจำ ด้านการศึกษาคณะสงฆ์มีนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์มีการศึกษาและพัฒนาเป็นพระสังฆาธิการที่ดีมีคุณภาพในอนาคต และด้านการพัฒนา พระสังฆาธิการมีการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่และงานกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ อยู่ในระดับมากเหมือนกัน

2. เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน พรรษาต่างกัน วุฒิการศึกษาต่างกัน และตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามต่างกัน ไม่มีผลที่แตกต่างกัน ในการแสดงความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาประกอบ โชติบุญโญ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก คุณธรรมของผู้ใหญ่ที่ต้องมีกับคนที่อยู่ในการปกครองของตน ทั้งพระสังฆาธิการบางรูปเมื่อได้รับตำแหน่งอำนาจหน้าที่ไปแล้ว ไม่ค่อยได้ทบทวนอำนาจหน้าที่ของตน ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ จึงทำให้เกิดการละเลยหน้าที่ต่าง ๆ ด้านอุปสรรค คือ พระสังฆาธิการบางรูปที่ใช้อำนาจทางด้านกฎหมายเป็นหลักการตัดสินใจอย่างเดียว ไม่มองถึงเจตนาหรือไม่ใช้หลักปกครองของผู้ใหญ่ที่ให้ให้มีพรหมวิหารธรรม 4 ประการ มี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งทำให้ส่งผลกระทบต่อขวัญกำลังใจของพระภิกษุสงฆ์

3. ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความเมตตาและจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความดี ฝึกฝนรับฟังและช่วยเหลือปัญหาของชุมชนอย่างใกล้ชิด ส่งเสริมความยินดีในการทำหน้าที่และสนับสนุนการพัฒนาชุมชน ใช้หลักความเป็นกลางในการตัดสินใจ

และฝึกปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องพระครูชั้นตรีธรรมচারี (วิเชียร วงษ์ยาแดง) (2566) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก ผลการวิจัยพบว่า การนำเสนอการบูรณาการ ได้แก่ เมตตาทายกรรม ทำความดีต่อกัน เมตตาวาจิกกรรม พุดจาด้วยความสุภาพอ่อนโยน เมตตามโนกรรม คิดดี การมองกันในแง่ดี สาธารณโภคิตา รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์ด้วยความยุติธรรม สีสสามัญญตา ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามธรรมวินัย และทิวฐีสามัญญตา ยุติธรรมในการพิจารณา

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรมีนโยบายด้านการจัดหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการและการพัฒนาศักยภาพ ของพระสังฆาธิการ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในหลักพุทธธรรมมาภิบาลและทักษะการปกครอง
2. คณะสงฆ์ควรมีการกำหนดนโยบายส่งเสริมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจและการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดประชุมสาธารณะ
3. คณะสงฆ์ควรมีนโยบายส่งเสริมการฝึกฝนจิตใจให้มีความเป็นกลางและยุติธรรม ในการตัดสินใจ เพื่อการปกครองที่มีความโปร่งใสและลดความขัดแย้ง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์ควรร่วมกันวางแผนและจัดหลักสูตรอบรมที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมมาภิบาลอย่างละเอียด โดยจัดให้มีการฝึกอบรมประจำปีที่มีมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและความรู้ของพระสังฆาธิการ
2. คณะสงฆ์ควรมีการจัดประชุมสาธารณะหรือเวทีเปิดเผยข้อมูลที่มีการสนับสนุนจาก พระสังฆาธิการเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และจัดทำเว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของคณะสงฆ์
3. คณะสงฆ์ควรจัดอบรมฝึกฝนจิตใจและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานอื่น เพื่อพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการให้มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำในการปกครอง คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ควรศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในเชิงบูรณาการ จังหวัด สุราษฎร์ธานี
3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการปกครองของพระสังฆาธิการ จังหวัด สุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2554). สถิติเบื้องต้นและการวิจัย : *Basic Statistics and Research*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูขันติธรรมธารี (วิเชียร วงษ์ยาแดง). (2566). *การประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ จนุบุโม. (2566). *การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์อำเภอ บางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดพิชิต ธีรภทโท และพระมหากฤษฏา กิตติโสภโณ. (2566). การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 13(1), A123-A137.
- พระพิพิธพัชรโธม (อานวย อินทวณโณ). (2565). *การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี* (ดุขฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาประกอบ โชติปัญญา. (2561). *การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการสุพิศ อัสสุสีโล และพระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา. (2563). การพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการในสังคมไทย. *วารสาร ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิถิตาราม*, 5(2), 130-139.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดอนสัก. (2566). *สถิติพระภิกษุประจำพรรษา 2565*. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดอนสัก.